

SERVICE LEARNING

w pracy z młodzieżą

metoda zdobywania wiedzy i umiejętności
przez społeczne zaangażowanie

materiał przygotowany przez Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu

wolontariat.waw.pl • facebook.com/siec.centrow.wolontariatu • linkedin.com/company/stowarzyszenie-centrum-wolontariatu

Działania prowadzone w ramach projektu "Wsparcie organizatorów wolontariatu w Warszawie" realizowanego w ramach miejskiego projektu "Ochotnicy warszawscy" integrującego działania wspierające rozwój wolontariatu w stolicy

Service Learning - metoda edukacyjna

Service Learning łączy zaangażowanie społeczne na rzecz społeczności lokalnej z edukacją. Może być wykorzystywany w edukacji formalnej, jak i nieformalnej.

Service Learning to z góry zaplanowane i zorganizowane doświadczenie, które zdobywa się przez działanie społeczne, odpowiadające na autentyczne potrzeby społeczności. Wspiera zmianę tradycyjnego modelu pomocniczego (działanie dla społeczności) na model horyzontalny (działanie ze społecznością).

Działanie społeczne

Młodzież liderem działania społecznego

Proces uczenia się

Celowa, kierowana refleksja nad procesem uczenia się

Service Learning - metoda edukacyjna

Service Learning opiera się na aktywnym zaangażowaniu młodych ludzi we wszystkie etapy projektu – od planowania do ewaluacji. Młodzi ludzie powinni czuć się współodpowiedzialni za projekt i pełnić rolę liderów działań, a nie tylko ich realizatorów.

Wolontariat

- Kto? **Wolontariusz**
- Co? **Działanie społeczne**
- Dla kogo?
Osoba/grupa/miejsce/...
- Cel? **Wsparcie potrzebujących**

Staż

- Kto? **Uczeń/student**
- Co? **Praca zawodowa**
- Dla kogo?
Firma/instytucja/...
- Cel? **Zdobycie wiedzy i umiejętności**

Service Learning

- Kto? **Wolontariusz**
- Co? **Działanie społeczne**
- Dla kogo?
Osoba/grupa/miejsce/...
- Cel? **Wsparcie potrzebujących oraz zdobycie wiedzy i umiejętności**

Przejdźcie od wolontariatu do Service Learningu może dokonać się przez dodanie jednego lub więcej z następujących kluczowych elementów: 1. programu nauczania dopasowanego do podejmowanych działań społecznych 2. badania potrzeb społecznych i zaplanowania działań projektowych w oparciu o te potrzeby 3. refleksji związanej z podjętymi przez młodzież działaniami społecznymi w kontekście postawionych celów rozwojowych i edukacyjnych.

Service Learning – główne zasady

Doświadczenie Service Learningu powinno zostać celowo połączone z programem nauczania. Widać tu wyraźny związek między działaniem społecznym a celami edukacji. Service Learning zapewnia sekwencję czasową, która pozwala uczestnikom na refleksję nad doświadczeniem.

- Różnorodność i przekrojowy charakter działań
- Powiązanie doświadczenia wolontariatu z celami i treściami edukacyjnymi
- Bilans korzyści
- Dorosły jako model
- Atmosfera „pro-wolontariacka”
- Uczenie się na własnych doświadczeniach
- Refleksja nad doświadczeniem
- Elastyczność, różnorodność i możliwość wyboru
- Zabawa
- Uznanie
- Prymat potrzeb nad pomysłem
- Praca ze społecznością/ludźmi (a nie dla nich)
- Przywództwo młodzieży
- Zasada długoterminowości
- Rosnące wymagania
- Inspiracja przykładami dobrych praktyk
- Ukierunkowana motywacja
- Poszanowanie dla specjalnych potrzeb

Service Learning sprawdza się przede wszystkim w kontekście pracy grupowej, to dobra metoda nauki pracy projektowej w zespole.

SERVICE LEARNING STEPS

① PLANNING AND
PREPARATION

② IMPLEMENTATION

REFLECTION

④ CELEBRATION
CLOSING

③ EVALUATION

Service Learning – przykładowe role

Bardzo ważne jest, żeby zadania w projekcie zostały jasno podzielone między uczestników – każdy musi wiedzieć, za co jest odpowiedzialny.

Lider – ktoś z uczestników

Tutor powinien tę osobę asekurować.

Można dobrać liderów do poszczególnych etapów działań.

- Osoba odpowiedzialna za kontakt z lokalną społecznością
/jej przedstawicielem
- Osoba odpowiedzialna za wydatki i prowadzenie budżetu
- Osoba odpowiedzialna za rekrutację
/zapraszanie na przygotowywane wydarzenie/a
- Osoba odpowiedzialna za organizację sprzętu
- Osoba odpowiedzialna za rezerwację miejsca
- Itd.

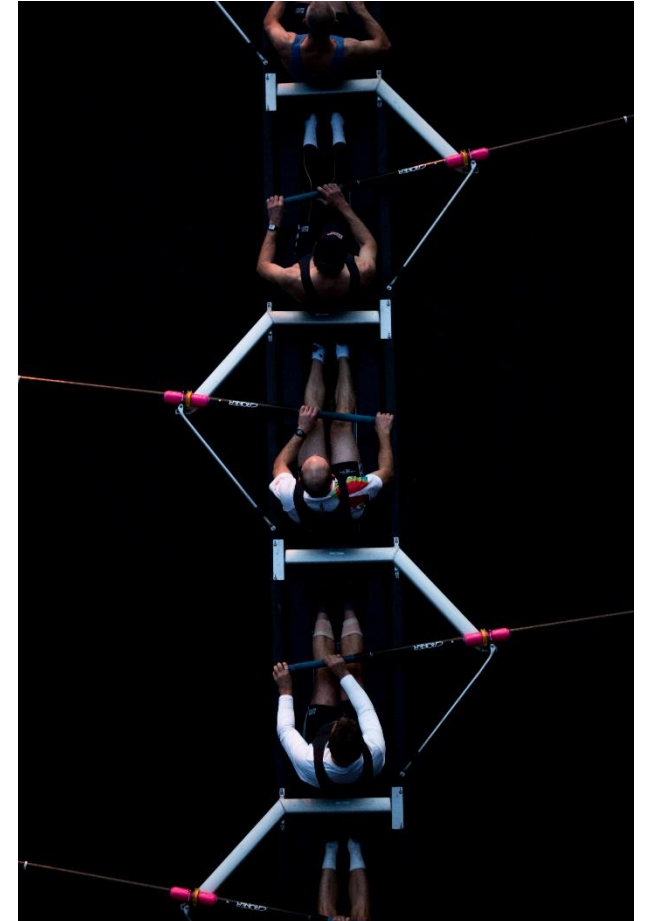

Photo by [Josh Calabrese](#) on [Unsplash](#)

Service Learning – przykładowe role

Rolą tutora jest regularne omawianie z uczestnikami tego, co dzieje się w projekcie (na każdym z etapów!) i pobudzanie ich do refleksji nad procesem uczenia się.

Tutor

- **Pomoc w podjęciu decyzji co do obszarów zaangażowania**
- Pomoc w postawieniu **celów edukacyjnych**, rozwojowych
- **Wsparcie procesu uczenia się** przez:
 - stawianie odpowiednich pytań
 - skłanianie uczestników do myślenia
 - samodzielne rozwiązywanie problemów
- Dbanie o to, by odbyły się wszystkie etapy procesu
- **Czuwanie nad całym projektem**
- **Wskazywanie miejsc ryzyka** (ale nie dawanie gotowych odpowiedzi/rozwiązań)

Photo by [Jon Tyson](#) on [Unsplash](#)

Co daje uczniom/studentom Service-Learning?

- Poczucie **sprawstwa**
- **Odpowiedzialność** (powodzenie całego projektu wymaga zaangażowania na wszystkich etapach)
- **Myślenie krytyczne**
- Umiejętność **pogłębionej refleksji**
- Buduje poczucie **więzi ze społecznością**
- Skutkuje postawą większego **zaangażowania społecznego**
- **Wiedzę i umiejętności** związane z działaniami realizowanymi w danym projekcie

Motywacja to mechanizm psychologiczny skłaniający do zrobienia czegoś, powodujący, że osoba chce wykonać daną czynność. Można być zmotywowanym do działania, można zostać zmotywowanym przez kogoś lub coś, motywacja może też zostać odebrana.

Dla osób pracujących z młodzieżą ważne są dwa rodzaje motywacji: zewnętrzna i wewnętrzna. Im osoba jest starsza, tym większe znaczenie odgrywa motywacja wewnętrzna. W projektach service-learningowych warto skupić się na wewnętrznej motywacji uczestników, pamiętając, że będzie ona różna u różnych osób.

Service Learning – przykładowe projekty

<https://wolontariat.waw.pl/news-5432/> - przykłady projektów realizowanych w Polsce, we współpracy ze Stowarzyszeniem Centrum Wolontariatu

- Filmik dotyczący Service Learningu w **Słowacji** pokazuje 3 przykładowe projekty.

<https://www.youtube.com/watch?v=mSl0fmiGC1o&feature=youtu.be>

- “SL: Real Life Applications for Learning”, **Stany Zjednoczone**. Bardzo inspirujący film.

<https://www.youtube.com/watch?v=7t30ZMX8uGw>

Skoncentrujcie się podczas oglądania filmu na wątku szkolnej szklarni i walorach edukacyjnych jej prowadzenia. Odpowiedzcie na pytania:

1. W ramach jakich zajęć lekcyjnych uczniowie prowadzą szklarnię?
2. Czego uczniowie uczą się poprzez uprawianie warzyw?
3. Które z etapów/zasad realizacji projektów metodą SL nie zostały omówione w filmie?
4. W tym filmie pewne działania czy ich kontekst wydają się niezgodne z metodologią SL. Które? Dlaczego?

Service Learning – linki:

- Service Learning – etapy:

<https://www.youtube.com/watch?v=kFd-yiAfrmE>

- Service Learning – definicja:

<https://www.youtube.com/watch?v=L9AXsV3eull>

- Dlaczego warto pracować tą metodą?

https://www.youtube.com/watch?v=TzLlaypl5_I

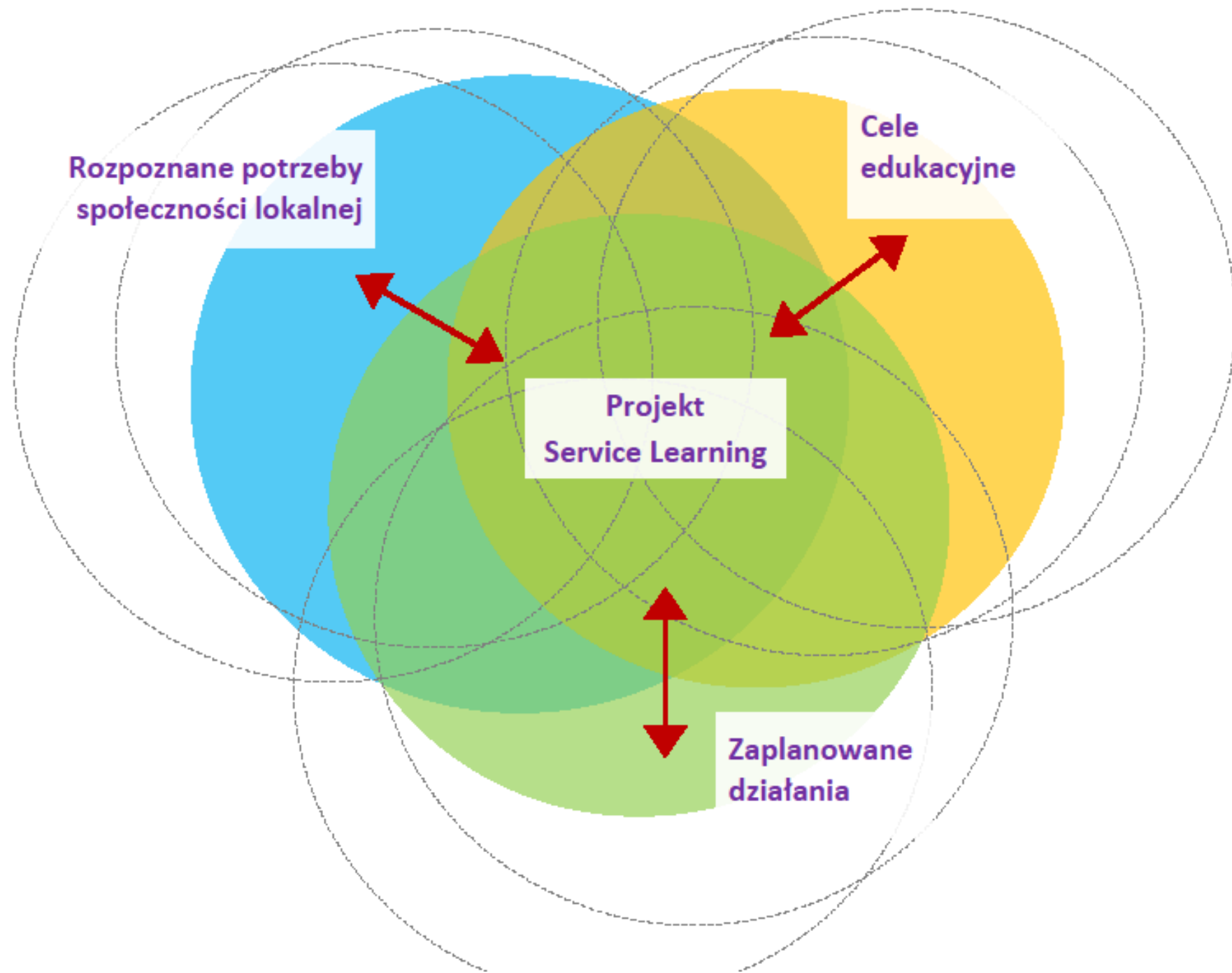
- Przykładowe realizacje:

USA: <https://www.youtube.com/watch?v=7t30ZMX8uGw>

Serbia: <https://www.youtube.com/watch?v=llXIB5RI7mM>

Bośnia i Hercegowina: https://www.youtube.com/watch?v=m3SVINC_Uwc&feature=youtu.be

Słowacja: <https://www.youtube.com/watch?v=mSl0fmiGC1o&feature=youtu.be>

Service Learning – planowanie i przygotowanie projektu

- Badanie potrzeb społeczności lokalnej
- Zdefiniowanie problemu
- Jak odpowiedzieć na postawiony problem?
- Wypracowanie pomysłów
- Weryfikacja pomysłów (z grupą docelową)
- Decyzja co do konkretnego działania

Photo by [Juliana](#) on [Unsplash](#)

W metodzie Service Learning badane potrzeb jest narzędziem służącym do:

- zdefiniowanie odpowiednich i osiągalnych celów społecznych i rozwojowych, które wzajemnie się wzmacniają,
- nawiązania współpracy ze społecznością (np. z organizacją pozarządową czy instytucją publiczną),
- poznania społeczności, w której będzie realizowany projekt (tj. organizacji partnerskiej, beneficjentów, mediów),
- ustalania priorytetów (podejmowanie decyzji) dotyczących potrzeb, które mają zostać zaspokojone w ramach realizowanego projektu w odniesieniu do różnych kryteriów (np. dostępnych zasobów, czasu).

Service Learning – planowanie i przygotowanie projektu

- Przygotowanie do działania, m.in.:
 - podział zadań między uczestników
 - sposoby komunikacji w grupie
 - przygotowanie harmonogramu
 - zaplanowania budżetu.
 - doskonalenie się, wzmocnienie pewnych umiejętności
- Postawienie celów edukacyjnych

Photo by [Emma Matthews Digital Content Production](#) on [Unsplash](#)

Service Learning – badanie potrzeb

Punktem wyjścia w przeprowadzaniu badania potrzeb powinno być sporządzenie profilu społeczności. Dobry profil społeczności pomoże w zajęciu się odpowiednimi problemami i potrzebami.

Przy tworzeniu takiego profilu należy wziąć pod uwagę:

- ludzi w społeczności i wyzwania, których doświadczają,
- środowisko fizyczne (np. rodzaje mieszkań, szkoły, drogi, usługi zdrowotne, sport, parki, usługi transportowe),
- dostęp do usług rządowych,
- życie społeczności – co jeszcze dzieje się w danej społeczności (np. jakie organizacje działające na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, jakie organizacje młodzieżowe, jaki biznes, jakie kluby kulturalne są aktywne w okolicy).

Service Learning – przykładowe cele

Cele społeczne

- Pomoc w lekcjach dzieciom z młodszych klas
- Posadzenie drzew na osiedlu
- Zapewnienie rozrywki seniorom
- Skłonienie mieszkańców osiedla do większego zaangażowania w życie lokalnej społeczności

Cele edukacyjne

- Umiejętności komunikacyjne
- Współpraca w zespole
- Umiejętność pracy metodą projektową
- Umiejętność pracy z dziećmi/seniorami/...
- Zdobywanie wiedzy nt. konkretnej grupy/miejsca/...

Przy określaniu celów społecznych i rozwojowych/edukacyjnych ważne jest, aby myśleć perspektywicznie. Definiując cele powinniście również pomyśleć i zaplanować działania, które doprowadzą do ich osiągnięcia oraz sposoby ich ewaluacji i oceny.

Service Learning – dobór celów edukacyjnych

Jakie są mocne strony uczestników?

Czego chcą się nauczyć? W czym rozwinąć?

Co komu sprawi frajdę?

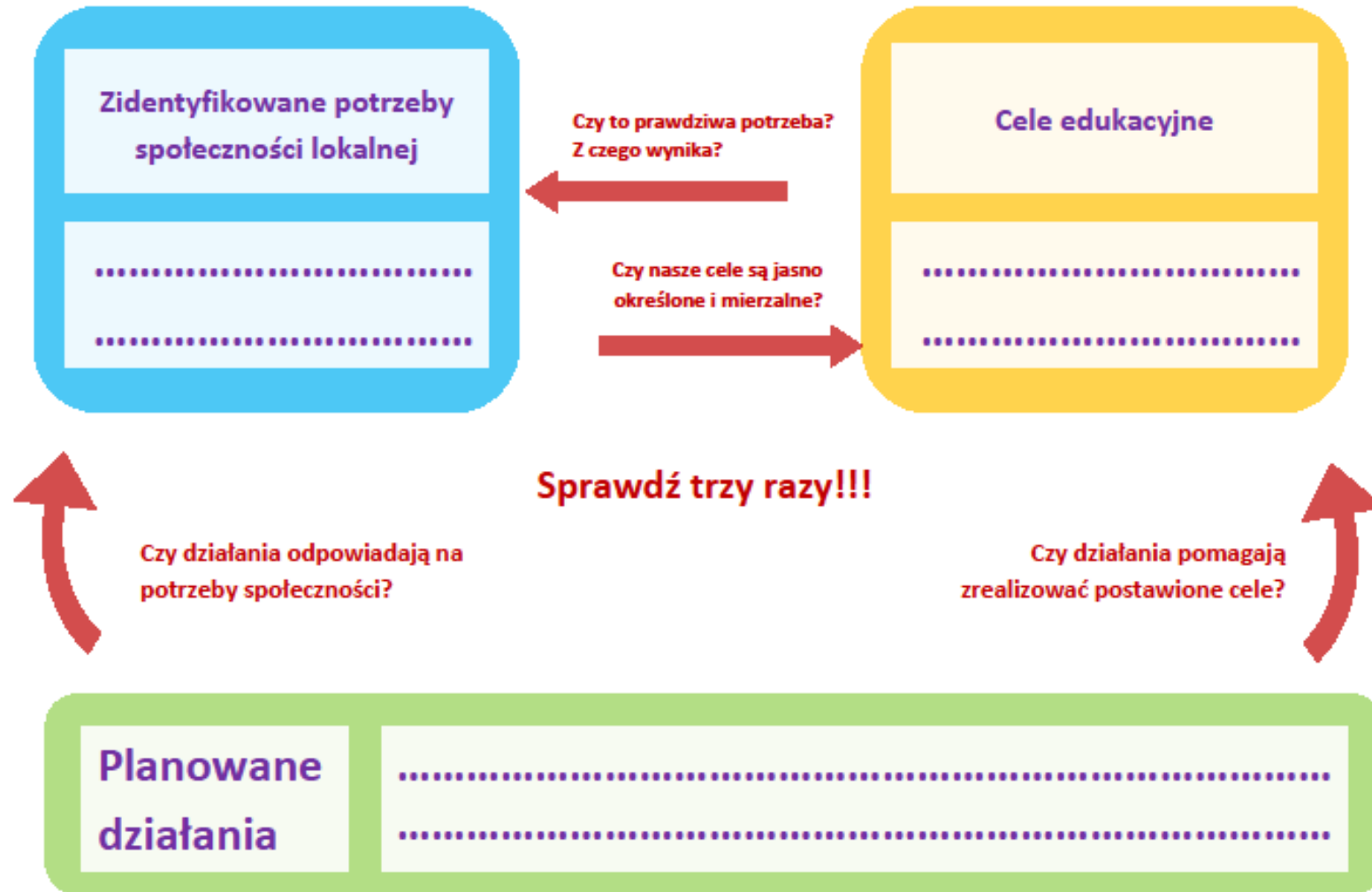
Co jest do zrobienia?

Które zadania to wyzwania? Dla kogo?

Kto w czym może kogo wesprzeć?

Service Learning – fiszki projektowe

Mój projekt

Service Learning – fiszki projektowe

Planowanie i przygotowanie			
Zadania	Metody	Osoby odpowiedzialne	Termin (do kiedy?)
.....
.....

Wdrożenie			
Zadania	Metody	Osoby odpowiedzialne	Termin (do kiedy?)
.....
.....

Refleksja			
Zadania	Metody	Osoby odpowiedzialne	Termin (do kiedy?)
.....
.....

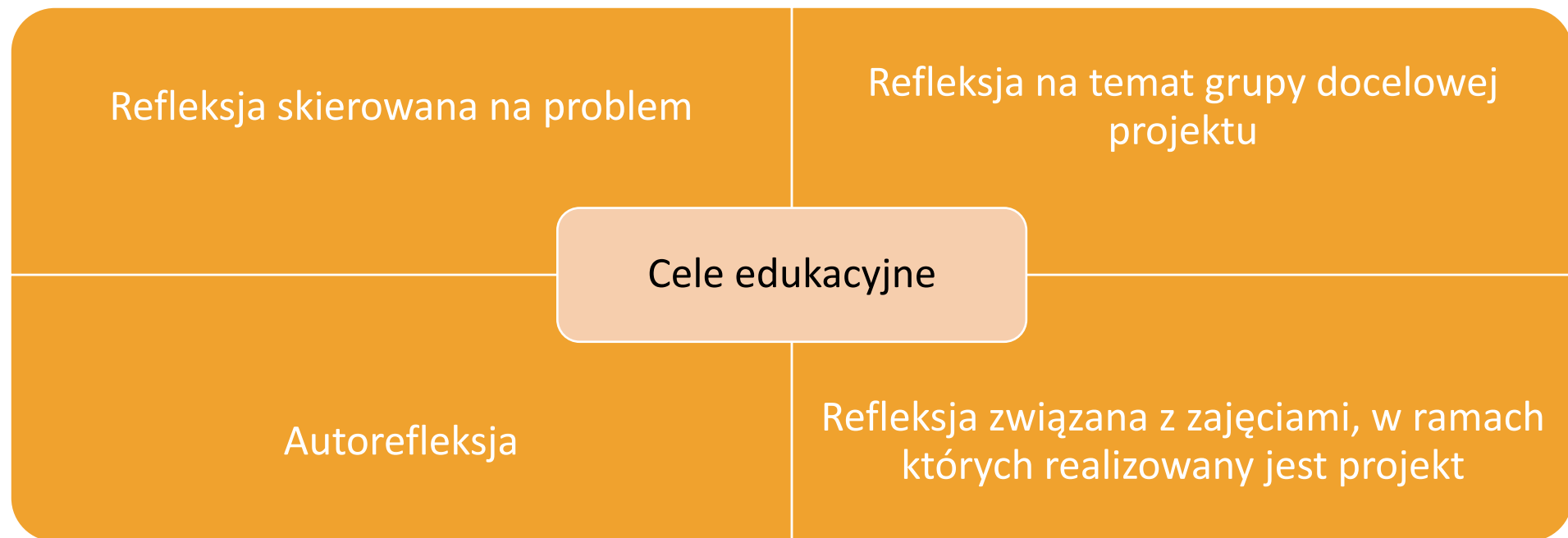
Service Learning – fiszki projektowe

Monitoring i ewaluacja			
Zadania	Metody	Osoby odpowiedzialne	Terminy (do kiedy?)
.....
.....

Komunikacja i promocja			
Zadania	Metody (jak?, dla kogo?)	Osoby odpowiedzialne	Terminy (do kiedy?)
.....
.....

Zamknięcie i świętowanie			
Zadania	Metody	Osoby odpowiedzialne	Terminy (do kiedy?)
.....
.....

Service Learning – refleksja nad procesem uczenia się

W projektach Service Learningu refleksja nad doświadczeniem jest warunkiem koniecznym, aby młodzi ludzie mogli rozwijać i kształtować swoje postawy w sposób ukierunkowany. Refleksja powinna obejmować cztery wymiary: problem (na który odpowiada projekt), grupę docelową projektu, uczestników realizujących projekt oraz tematykę zajęć, w ramach których projekt jest realizowany.

Service Learning – refleksja nad procesem uczenia się

Refleksja skierowana na problem

- Dlaczego Twoja/Wasza pomoc w danym obszarze jest potrzebna?
- Co postrzegasz w danym obszarze jako kluczowy problem? I jak myślisz, skąd się bierze?
- Jak możesz wykorzystać wiedzę zdobytą w danym obszarze do wprowadzenia większej zmiany?

Refleksja dotycząca grupy odbiorczej projektu/działań

- Jakie podobieństwa dostrzegasz między sobą a grupą, z którą pracowaliście?
- Jak myślisz, jak byłeś postrzegany przez tę grupę?
- Jak wygląda typowy dzień osoby z grupy, z którą pracowaliście?

Service Learning – refleksja nad procesem uczenia się

Autorefleksja

- Jakie umiejętności rozwinąłeś, realizując projekt?
- Co sprawiało Ci trudność? Jak radziłeś sobie z tymi trudnościami?
- Co teraz mógłbyś zrobić dla innych, dysponując wiedzą na dany temat, wyniesioną z projektu?

Refleksja związana z zajęciami, w ramach których realizowany był projekt (przedmiot szkolny lub inne, np. zajęcia z usamodzielnienia)

- W jaki sposób projekt wiązał się z tematyką zajęć?
- Czy jakaś wiedza i umiejętności, zdobyte wcześniej na zajęciach pomogły Ci w realizacji projektu? Jakie? W jaki sposób?

Service Learning – jak inspirować do refleksji?

Istnieją różne sposoby inspirowania do refleksji uczestników projektu. Tutor czy nauczyciel może po prostu przeprowadzić dyskusję z grupą lub porozmawiać indywidualnie z każdym uczestnikiem, zadając pytania, które prowadzą do głębszego zrozumienia procesu uczenia się. Istnieją jednak różne narzędzia, które można wykorzystać, aby pomóc uczestnikom w refleksji.

Service Learning – ewaluacja i ocena

Pomiar wpływu

Ocena efektów
nauczania

Informacja zwrotna
od uczestników/
wolontariuszy

Informacja zwrotna
od grupy
docelowej

Service Learning – ewaluacja i ocena projektu

	Pomiar wpływu	Ocena efektów nauczania	Informacja zwrotna (od uczestników/wolontariuszy)
Cel ewaluacji/oceny	<ol style="list-style-type: none">1. Sprawdzenie, czy projekt przyniósł planowaną zmianę w środowisku lokalnym2. W jakim stopniu projekt przyczynił się do rozwoju uczestników/wolontariuszy	<ul style="list-style-type: none">• Sprawdzenie w jakim stopniu uczestnicy/wolontariusze zrealizowali postawione sobie cele edukacyjne• Wystawienie ocen potrzebnych szkole	<ul style="list-style-type: none">• Wzbudzenie pogłębionej refleksji nad efektami całego projektu w kontekście zdobytych wiedzy i umiejętności oraz wpływu działań projektowych na społeczność lokalną• Poznanie opinii uczestników/wolontariuszy na temat pracy tutora
Do kogo jest kierowana?	<ol style="list-style-type: none">1. Grupa docelowa projektu2. Uczestnicy/wolontariusze	Uczestnicy/wolontariusze	Uczestnicy/wolontariusze

Service Learning – ewaluacja i ocena projektu

	Pomiar wpływu	Ocena efektów nauczania	Informacja zwrotna od uczestników/ wolontariuszy
Od kogo dostajemy informacje?	<ol style="list-style-type: none">1. Od środowiska lokalnego/ grupy docelowej2. Od uczestników/ wolontariuszy	Od tutora	Od uczestników/ wolontariuszy
Co poddajemy ewaluacji?	<ol style="list-style-type: none">1. Zmianę w środowisku lokalnym2. Rozwój uczestników/ wolontariuszy	Wzrost umiejętności i wiedzy uczestników/ wolontariuszy	<ul style="list-style-type: none">• Poziom satysfakcji, rozwój uczestników• Praca tutora
Jakich narzędzi użyjemy?	Np. ankieta, moderowana rozmowa podsumowująca	Szkolny system oceniania	Pogłębiona refleksja

Service Learning – jak nie zgubić się w gąszczu działań?

• Monitoring

- Wypracowanie **jasnego dla uczestników** systemu monitoringu
- **Regularne spotkania** zespołu projektowego
- Weryfikowanie stopnia realizacji zadań – częstotliwość zależy od konkretnej sytuacji
- Czy wystarczy podczas spotkań zespołu? Czy część uczestników wymaga większego wsparcia?
- Zdobywane umiejętności i wiedza – regularna refleksja tego dotycząca, stawianie dodatkowych celów, wspieranie uczestników

• Dokumentacja

- Zgodnie z potrzebami Waszych instytucji
- **Wygodna forma** – ma ułatwiać, nie utrudniać!
- Koniecznie zapiszcie sobie **cele edukacyjne każdego z uczestników**. Możecie stworzyć dokument, w którym będziecie zapisywać też postępy uczestników w realizacji tych celów
- Może być Wam trudno zapamiętać wszystkie ważne wątki, które będą pojawiać się podczas refleksji nad działaniami i procesem uczenia się – róbcie **notatki z refleksji!**

Service Learning – promocja projektu

blogi
ulotki
profile w mediach społ
info w lokalnych mediach
street art
happening filmiki
memy plakaty

Zaangażowanie w działania zespołu promocyjnego wpływa na rozwój umiejętności komunikacyjnych, które są tak potrzebne w czasach, w których żyjemy. Tak więc, podczas gdy organizacja czy szkoła zyskuje większą widoczność, uczestnicy projektów service-learningowych zdobywają ważne umiejętności. Komunikacja to ciągły proces, zachodzący między uczestnikami projektu, organizacją/instytucją, partnerami ze społeczności lokalnej oraz samą społecznością lokalną. Projekt service-learningowy zakłada stworzenie efektywnych kanałów komunikacji między uczestnikami projektu oraz między uczestnikami a społecznością lokalną.

Service Learning – zakończenie projektu

- Zamknięcie formalne
- Zamknięcie budżetu
- Poinformowanie wszystkich zainteresowanych o zakończeniu projektu
- Rozwiązanie zespołu
- Podziękowanie osobom zaangażowanym
- Zebranie informacji o zrealizowanym projekcie (raport)
- Świątowanie sukcesu

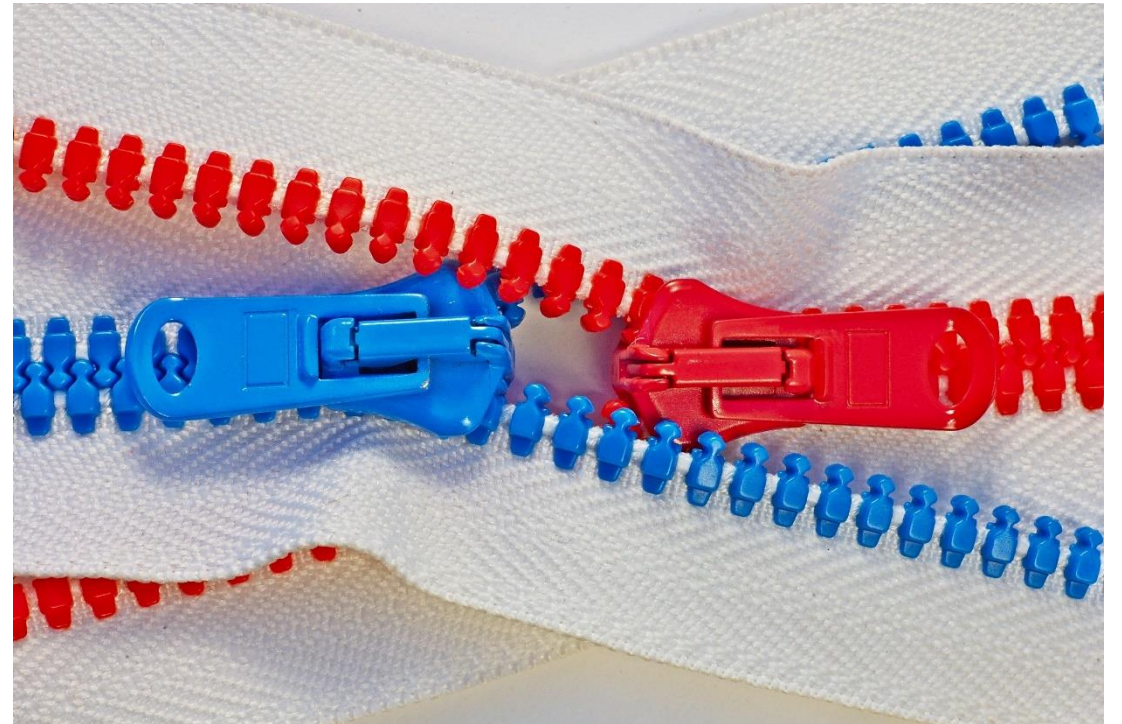

Photo by [Tomas Sobek](#) on [Unsplash](#)

Service Learning – świętowanie

Zakończenie i świętowanie to bardzo ważny etap, o którym niestety czasem się zapomina.

Upewnijcie się, że zaplanujecie spotkanie lub wycieczkę, która zakończy cały proces projektowy i da możliwość szerszego pokazania i docenienia osiągnięć uczestników.

Sukcesy można świętować na przeróżne sposoby, zależą one jednak od zasobów i możliwości.

Chcąc zaplanować świętowanie pomyślcie o: terminie, programie, miejscu i zespole organizacyjnym.

